

Τὸ Λούνα Πάρκ

Ὅσοι φοβήθηκαν ὅτι τὸ Λούνα Πάρκ θὰ μπορούσε νὰ γίνει ἕνας ἐπικίνδυνος ἀνταγωνιστὴς τοῦ θεάτρου, καὶ πανικοβλήθηκαν τόσο ὥστε νὰ ζητήσουν νὰ προστατεύσουν τὸ θέατρο μὲ ἀνελεύθερα μέσα, ἐπῆγαν νὰ δοῦν τὸ Λούνα Πάρκ πού, παρ' ὅλες τὶς ἀντιδράσεις τους, ἐγκαταστάθηκε καὶ λειτουργεῖ στὸ πάρκο τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρου.

Ἐγὼ ἐπῆγα. Ὅχι γιὰ νὰ διαπιστώσω ὅτι εἶχα δίκιο νὰ μὴν ἀνησυχῶ, μιὰ πού τὰ ἀνόμοια δὲν συγκρίνονται καὶ δὲν συναγωνίζονται, μιὰ πού τὸ θέατρο καὶ στίς χειρότερές του παραστάσεις διαφοροποιεῖται κατηγορηματικὰ ἀπὸ τὸ Λούνα Πάρκ, ἀλλὰ γιατί τὸ Λούνα Πάρκ — τὸ ὁμολογῶ — μὲ διασκεδάζει. Μὲ διασκεδάζει ἀκριβῶς γιατί δὲν μοῦ δίνει τίποτε ἀνάλογο καὶ σχετικὸ μὲ τὸ θέατρο καὶ μὲ τὶς συνειδησιμῆς μου πνευματικὲς ἀσχολίες. Κάποτε αἰσθάνεται κανένας τὴ διάθεση, κι ἀκόμα καὶ τὴν ἀνάγκη, νὰ φύγει πολὺ μακριὰ ἀπὸ ὅσα ἄμεσα τὸν ἐνδιαφέρουν, νὰ φύγει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ἐκείνον πού εἶναι — ἔτσι τουλάχιστον τὸν πιστεύει — ὁ πιὸ ἀληθινός.

Θυμῶμαι πόσο εἶχα εὐχαριστηθεῖ, πόσο εἶχα διασκεδάσει, πόσο εἶχα ξαναγίνει παιδί, στὰ Λούνα Πάρκ τοῦ Παρισιοῦ καὶ τοῦ Λονδίνου. «Οἱ «montagnes russes» μὲ τὶς ἀτόμες πτήσεις τους, πού σοῦ κόβουν τὴν ἀναπνοή, πού σοῦ δίνουν τὴ φρικίαση τοῦ ἱλίγγου, μὲ εἶχαν ἐνθουσιάζει, ἴσως γιατί ἱκανοποιοῦν ἕνα μαζωχιστικὸ σύμπλεγμα πού πρέπει νὰ λανθάνει μέσα μου ὅπως καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους. Πολλοὶ εἶναι οἱ φίλοι τῶν «montagnes russes». Ἐπῆγα στὸ Λούνα Πάρκ τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρου μὲ πολὺ κέφι. Ὑστερα ἀπὸ λίγα λεπτά εἶχε ἐντελῶς ἐξαπνοθεῖ. Γιατί πέρασαν τὰ χρόνια καὶ δὲν ἔχω πᾶ καθόλου τὴ δυνατότητα νὰ ξαναγίνω παιδί ; Δὲν τὸ νομίζω.

Τὸ κέφι μου ἐξαφανίσθηκε γιατί τὸ Λούνα Πάρκ τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρου εἶναι πενιχρότατο κι ἀθλιέστατο. Οὔτε μοιάζει μὲ τὰ Λούνα Πάρκ τοῦ Παρισιοῦ καὶ τοῦ Λονδίνου. Ἀποπνέει καταθλιπτικὴ μιζέρια, ἐνῶ ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ προκληθεῖ καὶ νὰ ἀναπτυχθεῖ ἡ διάθεση τῆς διασκεδάσεως εἶναι ἡ καλαίσθητη, λουσάτη, φανταχτερὴ ἐμφάνιση. Τὸ Λούνα Πάρκ τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρου εἶναι ἕνα ἰταλικὸ συγκρότημα πού θὰ περιοδεύει, φαντάζομαι, στὰ λαϊκὰ χωριάτικα πανηγύρια, καὶ πού θὰ θεώρησε ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Ἀθήνα εἶναι ληθαργικὲς ἐπαρχιώτικες πόλινες. Μερικὲς ἐρειπωμένες καὶ κουρελιασμένες μπαράγκες στεγάζουν ἀσήμαντα καὶ κοινότατα παιγνίδια. Ἡ «montagne russe» του δὲν προσφέρει παρὰ μιὰ συντομότητα διαδρομὴ μὲ ἠπιότατη κλίση πού δὲν κόβει καθόλου τὴν ἀναπνοή, πού δὲν προκαλεῖ κανέναν ἱλίγγου, καμιά μέθη, πού δὲν δίνει καμιά τυραννικὴ ἠδονή, καμιά ἀπόλαυση.

Ὅσοι ἀνησυχῶσαν γιὰ τὸ θέατρο ἐπῆγαν νὰ δοῦν μὲ τί ἀκριβῶς τοῦ ἔκαναν τὴν προσβολή νὰ τὸ συγκρίνουν ; Ἡ προσβολή θὰ

εἶταν ἐν πάσῃ περιπτώσει βαριά. Ἀλλὰ σήμερον κανένας δὲν μπορεῖ πιά ν' ἀμφιβάλει ὅτι οἱ φόβοι εἶσαν ὀλότελα ἀδικαιολόγητοι. Καὶ ἐπὶ σήμερον προσθέτω καὶ ἐγὼ τὶς δικές μου μαρτυρίες γιὰ τὴν ἄδεια λειτουργίας πού δόθηκε σ' αὐτὸ τὸ δῆθεν Λούνα Πάρκ. Νομίζω ὅτι ὅταν ἕνα ξένο συγκρότημα, σὲ ὅποιο εἶδος κι ἂν ἀνήκει, ζητεῖ νὰ ἔρθει νὰ ἐργασθεῖ στὴν Ἑλλάδα, πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ ἐξετάζεται ἂν εἶναι ἄριστο στὸν τομέα του, ἂν θὰ προσκομίσει ἕνα καινούριο ἀγνωστὸ στοιχεῖο πού κατὰ θὰ προσθέσει στὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Μιὰ πρωτότυπη, πολιτισμένη διασκέδαση, ἔστω καὶ καθόλου πνευματικὴ, θὰ εἶταν μιὰ προσθήκη. Τὸ Λούνα Πάρκ ὅμως τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρου δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἐλλειψότητα. Εἶταν τουλάχιστον περιττό. Δὲν καταλαβαίνουν οἱ ὑπεύθυνοι πού χορήγησαν τὴν ἄδεια ὅτι εἶναι ἀσύμφορο νὰ σχηματίζουν οἱ ὅποιοι δῆποτε ἐπιχειρηματίες τὴν ἐξευτελιστικὴν γιὰ τὸν τόπο μας ἐντύπωση ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι μὲ γόμφα ὅπου μποροῦν ν' ἀποσταλοῦν καὶ τὰ κωρέλια καὶ τὰ ἀποροῖματα τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὸ ἰταλικὸ Λούνα Πάρκ ἀσφαλῶς δὲν θὰ σκεπτότανε, δὲν θὰ τολμοῦσε ποτὲ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὸ Παρίσι, στὸ Λονδίνο, ἢ ἔστω, καὶ στὴ Ρώμη.

A. Θ.

René Grousset

Ἡ πνευματικὴ Γαλλία θρηνεῖ ἐν' ἀπ' τὰ διασημότερα τέκνα τῆς : τὸν Ρενὲ Γκρουσσέ. Ὁ φημισμένος ἱστορικός κι' ἀνατολιστής, πού ὁ θάνατός του ἀναγγέλθηκε ἔδῳ καὶ λίγο καιρὸ, εἶχε γεννηθεῖ στὰ 1885 στὴ Γρενόβλη. Ὑστερ' ἀπ' τὶς γυμνασιακὲς του σπουδὲς κι' ἀφοῦ στὰ 1905 πῆρε τὸ δίπλωμά του ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονπελλιέ, στὸν κλάδο τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Γεωγραφίας, διορίστηκε τὸ 1912 στὸ Ὑπουργεῖον τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἐλαβε μέρος στὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ὅπου τιμῆθηκε μὲ τὸ παράσημον τῆς ἀνδρείας, καὶ ὕστερα ἐπιδόθηκε μὲ πάθος σὲ μελέτες του.

Ἐπῆρξε ἀπ' τοῖς λίγους πνευματικοὺς ἀνθρώπους στὴν Εὐρώπῃ πού ἐστρεφαν τὸ ἐνδιαφέρον τους στὴν ἐξονυχιστικὴν σπουδὴν τῆς Ἀσίας καὶ γενικὰ τῶν Ἀνατολικῶν χωρῶν. Ἡ φιλοσοφία, οἱ θρησκείαι, οἱ τέχνες, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς γοήτευαν τὸν Ρενὲ Γκρουσσέ καὶ, μολονότι ἦταν ἕνας ἀπαράμιλλος διδάσκαλος πάνω σὲ ὅλ' αὐτὰ τὰ θέματα, δὲν ἀπαρνήθηκε ποτέ του τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως, οὔτε καὶ τὸ χριστιανισμὸν του, πού ἦταν βαθεῖα ριζωμένος μέσα στὴν ψυχὴ του.

Ὁ Ρενὲ Γκρουσσέ προέκτισε τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμην μὲ σημαντικὰ βιβλία, ἀλλὰ τὸ μνημειώδες ἀληθινὰ ἔργον του εἶναι ἡ τρίτομη : «Ἱστορία τῶν Σταυροφοριῶν καὶ τοῦ Βασιλείου τῶν Φράγκων τῆς Ἱερουσαλήμ», συμβολὴ σπουδαία γιὰ τὴ βαθύτερην κατανόησιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς περιόδου. Περίφημον ἀκόμα ἔργον του εἶναι τὸ : «Figures de Proue» («Μορφὲς τῆς Πλώρης») ὅπου ὁ Γκρουσσέ ἐξετάζει ἐξανυχιστικὰ τὶς μεγάλας ὥρας τῆς ἀνθρωπότητος, διά με-

σου τῶν διασήμων ἀνδρῶν πού τῆς δημιούργησαν καί συνέτειναν ὥστε ν' ἀλλάξει «ὁ ροῦς τῆς ἱστορίας». Καί τέτοιες μορφές ὁ συγγραφέας θεωρεῖ τὸν Περικλῆ, τὸ Μ. Ἀλέξανδρο, τὸν Ἰούλιο Καίσαρα, τὸν Καρλομάγγο, τὸν Φρειδερίκο Β', τὸ Μ. Ναπολέοντα, τὸ Μπίσμαρκ καί μερικούς ἄλλους.

Τὸ ἐνδιαφέρον ὁμοῦ τοῦ Ρενέ Γκρουσσέ δὲν περιοριζόταν στὰ αὐστηρά ἱστορικά κλαίσινα, κι ἂν παράλληλα μὲ τὰ βιβλία πού ἀναφέραμε ἔγραψε ἀκόμα τὸν «Ἰσολογισμό τῆς Ἱστορίας», «Τὸ Ἔπος τῶν Στρατοποροσιῶν», τὴ δίτομη: «Ἱστορία τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς», τὴν «Ἱστορία τῆς Κίνας», τὴν «Ἱστορία τῆς Ἀσίας», καί τόσα ἄλλα. Ὡστόσο οἱ τέχνες καί τὰ ἥθη τῶν μακρυνῶν αὐτῶν λαῶν τὸν γοήτευσαν καί κέντρισαν τὴν πλούσια φαντασία του. Ἔτσι τοῦ ὀφείλουμε ἀκόμα τὰ σημαντικά βιβλία: «Στὰ ἴχνη τοῦ Βουδδά», «Ἡ ἰσχὺς τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς», «Οἱ Ἰνδικὲς φιλοσοφίες», «Ἡ γλυπτικὴ τῶν Ἰνδιῶν καί τῆς Κίνας», «Ἀπ' τὴ Βενετία στὸ Πεκίνο τὸν 14' αἰῶνα» καί τὸ «Ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ὡς τὴν Κίνα», ὅπου ἐξετάζονται μὲ γλαφυρότητα καί ξεκάθαρη σκέψη οἱ τάσεις τῆς τέχνης καί οἱ δημιουργικὲς ἱκανότητες τῶν ἡγετων αὐτῶν λαῶν, πού συνέβαλαν στὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ τεράστια σέ ὄγκο καί ποιότητα ἐργασία τοῦ Ρενέ Γκρουσσέ, πρὸ πάντων ἢ σοφία του καί τὰ ἐξαιρετικά του ἐπιστημονικὰ ἐφόδια, συνέτειναν ὥστε τ' ὄνομά του νὰ γίνῃ γοήτορα πεισίνωστο καί ἔξω ἀπ' τὰ ὄρια τῆς πατρίδας του καί νὰ θεωρεῖται δικαίως σὰ μιὰ αὐθεντία ἀνάμεσα στοὺς ἀνατολιστές. Τιμῶντας τὴ μεγάλη του προσωπικότητα καί τὴν πνευματικὴ προσφορά του, ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὸν κάλεσε στοὺς κόλπους της, στὰ 1946, ὅπου ἀντικατέστησε τὸν Ἀντρέ Μπελλσὸρ.

Ἄν ὁ συγγραφέας ὑπῆρξε μιὰ ἐξαιρετικὴ μορφή τοῦ διεθνοῦς πνευματικοῦ κόσμου, καί ὁ ἄνθρωπος, ὅπως τονίζουν οἱ βιογράφοι ἦταν εὐπροσῆγορος, ἀπλὸς στοὺς τρόπους, ὄλος χάρη στὴν ὑποδοχὴ τοῦ ἐπισκέπτη του, γεμάτος ἀπὸ fantaisie, γαλατικὴ ἀβρότητα καί χιούμορ. Μὲ τὸ θάνατό του χάθηκε πραγματικά ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα πνεύματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς.

Γ. Π.

Ἐπιστροφές καί ἐξορμήσεις τοῦ σημερινοῦ θεάτρου

Μετέφρασα στὸ προηγούμενο τεῦχος τῆς «Ν. Ἔστιας» ἓνα ἄρθρο τοῦ Μ. Λεμπέκ γιὰ τὸ ὑπαίθριο θέατρο (τὸ ὑπαίθριο θέατρο δὲν εἶναι φυσικὰ ἢ καλοκαιρινὴ μας μάντρα) γιατί τὸ θεωροῦσα πολὺ διαφωτιστικὸ, γιατί νομίζω ὅτι μᾶς ἐνδιαφέρει ἄμεσα, γιατί νομίζω ὅτι πολλὰ μπορούμε καί πρέπει νὰ ἀντλήσουμε ἀπ' αὐτό. Τῆς γνώμης τοῦ Μ. Λεμπέκ τίς ἐνισχύει ἓνα ἄρθρο τοῦ Α. Μωρουά δημοσιευμένο στις «Nouvelles Littéraires», ὅπου ἀναπτύσσονται ἀνάλογες ἀπόψεις κι' ἀντιλήψεις. Κι' ὁ Μ. Λεμπέκ κι' ὁ Α. Μωρουά διαβλέπουν μιὰν ἀναγέννηση τοῦ θεά-

τροῦ. Σ' αὐτὴν τὴν ἀναγέννηση ἔχομε τὰ ἀτοῦ νὰ παίξομε πρωταρχικὸ ρόλο. Δὲν θὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον καί τὸν ἐνθουσιασμὸ πού προκαλοῦν οἱ παραστάσεις στοὺς ἀρχαίους χώρους; Θὰ ἀδρανήσομε;

Ἴδου κάπως συνοπτικὰ τί λέει ὁ Μωρουά: «Ἐνας νέος πού ζεῖ μὲ τοὺς χωρικούς, πού ἀσχολεῖται μὲ τὴ γῆ, μοῦ ἔλεγε: «ὁ λαὸς δὲν διαβάζει τοὺς σύγχρονους συγγραφεῖς, ἀλλὰ τὸ λάθος εἶναι δικό τους» οἱ ἐργάτες στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα διάβαζαν τὸν Οὐγκώ καί τὸν Sue. Γιατί ὁ Οὐγκώ καί ὁ Sue εἶχαν γράψῃ τοὺς «Ἀθλίους» καί τὰ «Μυστήρια τῶν Παρισίων». Εἶχαν πλάσει πρόσωπα λαϊκά. Προπάντων περιγράφανε μεγάλα αἰσθήματα, πολὺ ἀπλά. Προκαλοῦσαν τὸν οἰκτο, τὸ μῖσος, μιλοῦσαν γιὰ τὴν τιμὴ. Οἱ ἴδιοι αὐτοὶ ἀναγνώστες πῶς νὰ ἐνδιαφεροῦν γιὰ ἐπίπλαστα βάσανα ἢ γιὰ τὰ σεξουαλικά παιχνίδια ἐρωτευμένων ἐφήβων; Ἐπιθυμοῦν νὰ διαβάσουν, μὰ γυρεύουν βιβλία πού νὰ ἀνταποκρίνονται στις ἐσωτερικὲς τους ἀνάγκες. Ἐνας ὁμιλος γνωστῶν μου θέλει νὰ παραστήσῃ τὸν χειμῶνα ἓνα ἔργο. Διάβασε πολλὰ ἔργα σύγχρονων συγγραφέων, καί κατέληξε στὴν «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους. Σᾶς ἐκπλήσσει; Γιατί; Εἶναι ἓνα ἔργο μεγάλο, ὄραιο» συγκινεῖ. Ἀναγνωρίζω ὅτι ἢ «Ἀντιγόνη» τοῦ Ἀνοῦίγ μὲ βοήθησε νὰ καταλάβω τὴν ἄλλη, ἐπειδὴ ὁ Ἀνοῦίγ πλησιάζει σὲ μᾶς τὸ ἀρχαῖο δράμα. Ἄλλ' ὁ Σοφοκλῆς εἶναι τελειότερος.

Πολλὲς παραστάσεις δόθηκαν φέτος σὲ ὑπαίθριους χώρους καί εἶχαν θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία. Τῆς παρακολούθησε πολὺς λαὸς. Ποιά ἔργα παίχθηκαν; Ἔργα τοῦ Θεοβάλντες, τοῦ Μολιέρου, τοῦ Λόρκα, ἢ «Ἀγία Ἰωάννα» τοῦ Σώ. Ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται γιὰ εὐκόλο θέατρο. Ἐν τούτοις ἡ ἐπιτυχία ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Οἱ φυσικὲς σκηνογραφίες εἶσαν ὑπέροχες. Τὰ ἔργα περιβάλλονταν ἀπὸ καθεδρικούς ναοὺς, ἀπὸ χίτρια πού παρουσίαζαν ἐξοχὸς κ' ἐξαισίους ρυθμούς. Ἡ Ἰωάννα ντ' Ἀρκ γονάτισε στὸν πρόναο μιᾶς αὐθεντικῆς ἐκκλησίας πού τὸ ὄργανο καί οἱ καμπάνες τῆς ἔλαβαν μέρος στὴ δόση. Πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν θεατῶν τὰ ἀστρα στὸν καλοκαιρινὸ οὐρανὸ μετροῦσαν τὸν χρόνον. Εἶχα καιρὸ νὰ δῶ κάτι τόσο ὄραιο! Ἄλλὰ τὸ σημαντικότερο εἶναι ὅτι ἓνα κοινὸ ὅπου συγχωνεύονταν ὅλες οἱ τάξεις κι ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα ἔφυγε ἀπὸ τῆς παραστάσεις συγκινημένο, συγλοισμένο, ἐνθουσιασμένο. Γιατί; Ἐν μέρει γιατί εἶχε συμπράξει στὴν ὀργάνωση τοῦ θεάματος. Ὅσοι μπορούσαν κάτι νὰ προσφέρουν τὸ εἶχαν δώσει. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν ἐκκλησία, ὁ δήμαρχος τὴν πόλη, οἱ ξυλέμποροι τὴν ξυλεια, οἱ ὑρσοματέμποροι τὰ ὑφάσματα τῶν ἐνομιασιῶν, ἄλλοι τὰ χέρια τους καί τὴν ἐργασία τους. Κάθε βράδι γύρω ἀπὸ τὴν αὐτοσχεδιασμένη σκηνὴ συγκεντρωνόταν ὄλος ὁ πληθυσμὸς. Ἔτσι εἶταν τὸν καιρὸ τοῦ Σαίξπηρ. Σαναδιαμορφώθηκε τὸ πνεῦμα ἐκείνων πού ἔχτισαν τοὺς καθεδρικούς ναοὺς. Σίχνα ἀπόρησα πῶς πόλεις μὲ τριάντα ἢ καὶ εἴκοσι